

Bijlage 2: Overzichtstabel: Ontwikkeling van de CCS-markt naar een concurrerende markt

Overzichtstabel: Ontwikkeling van de CCS-markt naar een concurrerende markt

1

2

Opbouwfase (t/m 2028)

Volwassen (vanaf 2029)

CO₂-Afvang

Sinds 2020 is de SDE++ opengesteld voor CO₂-afvang. De subsidie bevordert marktontwikkeling en biedt zekerheid aan emittenten en CO₂-opslagaanbieders. Het subsidie-instrumentarium voor CO₂-afvang wordt verder verbeterd, inclusief maatschappelijke afwegingen voor negatieve emissies.

Er worden vanaf 2035 geen nieuwe subsidies meer afgegeven voor fossiele CO₂-afvang. De stimulering van CO₂-afvang zal stapsgewijs aangepast worden met het oog op alternatieve verduurzamingsoplossingen en negatieve emissies.

CO₂-Terminal

Op de Maasvlakte komt een overgedimensioneerde open access terminal voor vloeibare CO₂-opslag voor Aramis. CO₂-next wordt de eerste terminal in Nederland voor vloeibare CO₂ en speelt een cruciale rol in de ontwikkeling van de CCS-keten, waarbij emittenten zonder directe toegang tot CO₂-transportleidingen worden bediend.

Het is de verwachting dat ook terminals zullen ontstaan in andere regio's en havens. Hierdoor heeft de markt keuze uit verschillende aanbieders van CO₂-terminals.

CO₂-Transport

Porthos (EBN, HBR, GU) wordt naar verwachting in 2025 het eerste werkende CCS-project van Nederland. De deelnemingen hebben als marktmaker bijgedragen aan een succesvolle ontwikkeling van de CCS-markt. Nu nemen marktpartijen zelf het initiatief en onderzoeken ze zowel pijpleiding- als slooptransportmogelijkheden. Bovendien groeien de buitenlandse initiatieven, waarvan het Noorse project Northern Lights naar verwachting in 2025 operationeel wordt. Het Aramis-project dat naar verwachting in 2028 in werking zal treden, heeft een uiteindelijke maximale capaciteit van 22 megaton per jaar, terwijl ook andere landen stappen zetten om infrastructuur te realiseren.

Er is een concurrerende markt op het gebied van transport waarbij emittenten de keuze hebben tussen verschillende aanbieders.

Vanwege de verwachte concurrentie wordt vooralsnog niet verwacht dat er machtsposities zullen ontstaan op het gebied van transport.

CO₂-Opslag

Porthos biedt een opslagcapaciteit van 2,5 megaton CO₂ per jaar, beheerd door EBN. De overheid neemt de langetermijnbeheersrol op zich, en EBN wordt gezien als de meest geschikte organisatie vanwege hun expertise in de diepe ondergrond. EBN zal verplicht zijn om aandelen te hebben in verschillende opslagvelden, wat hen toegang geeft tot relevante informatie voor hun langetermijnbeheersrol.

De markt heeft keuze uit verschillende aanbieders van CO₂-opslagcapaciteit in binnen- en buitenland.

EBN verwerft operationele kennis zodat zij ook kunnen optreden als operator of last resort indien een commerciële operator wegvalt. Hierdoor blijft de veiligheid binnen verschillende scenario's geborgd.

Via Aramis zullen aanbieders van opslagcapaciteit met elkaar concurreren.